

5. Розпутенко І. Політичний артикул української культури. – К.: Вид-во «К.І.С.», 2015. – 183 с.
6. Україна – Росія: концептуальні основи гуманітарних відносин / За науковою ред. О. П. Лановенка. – К.: Стило, 2001. – 476 с.
7. Шип Н. А. Мораль і бізнес: Духовні орієнтири майбутнього підприємця. – К.: Видавництво ТОВ «НВП» Інтерсервіс», 2011. – 132 с.
8. Електронний ресурс: www.lutskrada.gov.ua/actual/conceptciya-gumanitarnogo-rozvitku-ukrayini-na-period-do-2020-roku
9. Електронний ресурс: zakon2.rada.gov.ua/laws/chow/1805-14

References

1. Hrytsak Ya. Kudy rukhaietsia svit. Vyd. 2-e. – K.: Hrani-T, 2015. – 192 s.
2. Dziuba I. Ukraina u poshukakh novoi identychnosti. Stati. Vystupy. Interviu. Pamflety / Vstup. slovo M. Popovycha. – K.: Ukraina, 2006. – 848 s.
3. Zdioruk S. I. Kulturna polityka Ukrainy: natsionalna model u yevropeiskomu konteksti. Analitichna dopovid / Za red. S. I. Zdioruka. – K.: NISD, 2012. – 57 s.
4. Lypynskiy V. Lysty do brativ-khliborobiv. Pro ideiu i orhanizatsiiu ukrainskoho monarkhizmu. – K.: Kyiv-Filadelfia, 1995. – 470 s.
5. Rozputenko I. Politychnyi artykul ukrainskoi kultury. – K.: Vyd-vo «K.I.S.», 2015. – 183 s.
6. Ukraina – Rosiia: kontseptualni osnovy humanitarnykh vidnosyn / Za naukovoiu red. O. P. Lanovenka. – K.: Stylos, 2001. – 476 s.
7. Shyp N. A. Moral i biznes: Dukhovni orientyry maibutnoho pidpriemtsia. – K.: Vydavnytstvo TOV «NVP» Interservis», 2011. – 132 s.
8. Elektronnyi resurs: www.lutskrada.gov.ua/actual/conceptciya-gumanitarnogo-rozvitku-ukrayini-na-period-do-2020-roku
9. Elektronnyi resurs: zakon2.rada.gov.ua/laws/chow/1805-14

Shyp N. A., Doctor of History, Professor, Professor of Philosophy and Social Sciences, Kyiv National University of Trade and Economics (Ukraine, Kyiv), nadia.shyp@gmail.com

The cultural component of state and European integration of Ukraine

There are cultural phenomenon analyzed as a factor of state creation and a means of entry to the European cultural space; indicated need to maintain national identity in the process of European integration of Ukraine.

Keywords: culture, language, spirituality, morality, independence, intellectuals, cultural policy, European integration.

* * *

УДК 37.013.73

Гайдич Н. М.,
кандидат філософських наук, доцент кафедри
методології науки і міжнародної освіти, Національний
педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова
(Україна, Київ), Ler4onok15@ukr.net

ФІЛОСОФСЬКІ І ОСВІТНІ СТРАТЕГІЇ В УКРАЇНІ Х–ХV СТ.

Висвітлюються особливості становлення філософської думки в Україні Х–ХV ст. Окрім того, розглядаються умови та специфіка розвитку вітчизняної філософії та освіти. Здійснюється компаративний аналіз філософської і освітньої складової тогочасного суспільства відносно провідних європейських філософських і освітніх тенденцій в Україні Х–ХV ст.

Ключові слова: філософія, освіта, вітчизняна філософська думка, освітній інститут, європейські освітні традиції.

Виокремлення власної національної ідентифікації неможливе без звернення до вивчення історії культури свого народу. Історична пам'ять виступає тим гарантом, який забезпечує національну унікальність, самобутність і самосвідомість. Без звернення до джерел процесу становлення та розвитку вітчизняної культури, в тому

числі і філософії та освіти не можна отримати цілісної картини формування власної духовності. Тому, вивчення історичних умов виникнення філософії і освіти в Україні, робить можливим розуміння сучасної української науково-філософської парадигми.

Філософія і освіта в Україні Х–ХV ст. стала об'єктом вивчення у дослідників історії філософської думки В. Нічик, Ф. Москаленко, С. Болохівтова, М. Булгакова, В. Аскоченського, Д. Вишневецького, Ф. Титова, М. Лінчевського, Д. Чижевського, М. Лілеєва, К. Харламповича, М. Грушевського, П. Пелеха, І. Захари, М. Роговича, М. Кашуби, В. Литвинова, Я. Стратій, І. Паславського, І. Івань, В. Андрушко, М. Семчишина, І. та В. Огородників, Ю. Федіва, Н. Мозгової, М. Русина, І. Шевченко, В. Івлєва, В. Котусенко, С. Конанчука, В. Горського, О. Лосєва і ін. Однак, демонстрація толерантності у синтезі філософських вчень Сходу і Заходу в Україні Х–V ст. та дослідження взаємозв'язку філософії і освіти того часу не втрачає актуальності і в сучасному філософсько-освітньому контексті.

На протигагу формуванню європейської філософії, на думку більшості вітчизняних науковців, до XV ст. в Україні відмічається відсутність власної філософської позиції. У даному випадку мова йде не про наявність власної світоглядної філософської традиції, а про формування філософії в класичному її розумінні. Окрім того, в історико-філософських дослідженнях, щодо визначення поняття «українська філософія» до XV ст. прослідковується розмежування в розумінні наявності української філософії та зародження вітчизняної філософської думки. Отже, в першу чергу визначення вимагає наявності та формат впливу на розвиток вітчизняної філософії європейської філософії в дохристиянській період.

З'ясування взаємозв'язку та впливу європейської філософії і вітчизняної культури в зазначений період, в українській науковій думці здебільшого відбувається з ракурсу визначення європейського філософування як грецької, античної філософії.

Так, в науковій літературі та історіографії щодо визначення взаємозв'язку вітчизняної і західної (грецької) філософії присутні відмінні погляди: з однієї сторони, науковці фіксують певний взаємозв'язок вітчизняної і європейської (грецької) культури ще до Х ст., а з іншого боку – демонструється категоричне заперечення впливу грецької філософії в дохристиянській добі, акцентуючи, таким чином увагу на унікальності і своєрідності становлення слов'янського менталітету.

Окрім того, в сучасній філософській літературі, немає єдиного бачення міри, формату та ступеню впливу європейської філософії на вітчизняну науково-філософську думку до зазначеного періоду (Х ст.).

Прихильники ствердження слов'яно-грецьких зв'язків в дохристиянській період за основу своїх досліджень беруть наявність як грецьких поселень в Північному Причорномор'ї ще в VII ст. до н.е., які безпосередньо мали вплив на формування слов'янської культури (Див. С. В. Бондарь, Б. А. Рибаків) так і наявні слов'яно-грецькі культурні взаємозв'язки. «Зв'язки з грецькою культурою, що виникли на зорі історії русів, – пише В. М. Нічик – не тільки не слабшали, але посилювались в наступні віки, особливо після прийняття

на Русі християнства і створення спільного для праслов'янських народів фонду книжності» [6, с. 246–247].

В науковій літературі існує позиція, згідно з якою, культура Київської Русі визначається як завершення східнохристиянської культури, витоки якої починаються в античності Також, наприклад, І. Я. Фроянов проводить паралель і наполягає на значній схожості культур Київської Русі IX–X ст., Шумеру і античної Греції. Про наступність філософської традиції в Україні свідчить і дослідник української філософської думки Д. Чижевський. «Ми майже не знаємо в культурній історії Європи випадків, – пише в своїй роботі «Нариси з історії філософії на Україні» Д. Чижевський, – коли б філософічний інтерес та філософічна творчість проявилася в якомось народі спонтанно, незалежно від чужих впливів. Навіть греки, як здається не роблять винятку, бо філософічна спекуляція в них виросла не тільки на ґрунті власно-грецької релігійності, а і під помітними впливами Сходу» [12, с. 93].

В літературно-джерельній базі, як зазначалось вище, існує і позиція ствердження унікальності та безвідності формування слов'янської культури. Так, наприклад, Є. Н. Купріянова та Г. П. Макогоненко обгрунтовують неможливість античного вливу на слов'янський світогляд, зокрема Київської Русі, внаслідок історичної несумісності їх існувань, оскільки Русь виникла щонайменше на п'ять століть пізніше після завоювання Римської імперії [5, с. 10–11].

Категоричне заперечення впливу античної філософії на дохристиянську Київську Русь висловлює також і Л. В. Поляков: «На Русі даного періоду, – вважає науковець, – не лише не було традиції власного логіко-дискурсивного мислення, але й не була відома ... традиція античного філософування» [8, с. 81].

Окрім того, у вітчизняній філософській думці, більшістю науковців не підтримується концепція безпосереднього впливу середньовічної філософської позиції, в тому числі і візантійської, хоча візантійський формат допускається у вигляді причетності до візантійської освіченості.

Що ж стосується освіти, як інструменту поширення філософської думки, зазначеного періоду, то також відмінність поглядів декларується відмінністю розуміння самого інституту школи.

Навність шкільних традицій як таких, в Україні періоду Київської Русі констатується Н. А. Лавровським, Б. А. Рибаківим і ін. Однак, прихильники розуміння інституту шкіл в контексті європейських шкільних традицій, заперечують факт існування в Україні до X ст. «На Русі, – вважають Є. Д. Дніпров, О. Е. Кошелева, – ...язичницький консерватизм опирався експансії нового світогляду, шкільна «прививка», застосована Володимиром Святим, проходила болюче. Очевидно, що в Київській Русі не було достатньо об'єктивних передумов для розвитку шкіл західноєвропейського і візантійського типу, заснованих на античній традиції» [3, с. 95].

Більшість вітчизняних історико-філософських досліджень вважають моментом **зародження філософської думки** в Україні X–XI ст. Цей факт пов'язується із поширенням на території сучасної України античної культури і філософії через прийняття християнства. Тобто, хрещення Київської Русі відзначається як

історична подія, яка відкрила доступ до світової науково-філософської думки, вченості та сприяла зацікавленню філософською проблематикою.

В X–XV ст. українська культурна свідомість опинилась втягнутою в суперечливий історичний процес: прийнявши східний формат християнства (988 р.), втративши безпосередній зв'язок з релігійною вотчиною (занепад Візантії), розкол християнства (1054 р.), занепад Київської Русі (XII ст.), перехід під протекторат Литовської держави (XIV ст.), поступова колонізація українських територій, посилення впливу католицької церкви – спровокували **нагальність захисту про-православної християнської традиції, побудови своєї інтелектуальної гнучкості**. Реалізація вищезазначеної програми стала можливою через:

- заснування і розвиток своїх освітніх інституцій;
- вироблення критеріїв освіченості;
- визначення літературно-джерельних авторитетів;
- виокремлення власних наукових, філософських та релігійних пріоритетів;
- формування вітчизняної філософсько-освітньої стратегії.

Як зазначалось вище, більшість науковців безпеліційно вважають X ст. часом проникнення європейських філософських вчень на територію України.

Першими філософськими творами, які стали відомі на території України були роботи Аристотеля та Східних отців церкви. Таким чином, оригінальність філософії Київської Русі полягала у вираженні конкретних соціально-економічних потреб, що відображало інтереси її культурного розвитку. «Водночас, – зазначає М. Рогович, – підкреслимо, що тематика перекладної літератури, яка разом з християнством проникала в Київську Русь, відзначається певною вибірковістю. Остання зумовлювалася як конкретними соціально-політичними потребами панівної верхівки, так і рівнем суспільної свідомості. Оскільки офіційне прийняття християнства було зовнішнім, насильно нав'язаним княжою владою актом, а дохристиянські вірування у свідомості народу були ще живі, засвоєння елементів античної культури на Русі відбувалося в умовах фактичного довір'я. Це й собі вимагало ознайомлення з візантійською літературою, присвяченою раціональному обґрунтуванню переваг християнства над релігійно-міфологічними уявленнями» [10, с. 95].

Українська еліта починаючи з X ст. знайомиться з творами Ареопажита, Іоана Дамаскіна, Василя Великого, Григорія Богослова, Порфирія, Максима Сповідника, Псевдо-Діонісія і ін. Окрім того, як зазначалось вище, на території тогочасної України були відомі і твори деяких античних філософів Сократа, Піфагора, Діогена, Демокріта, Платона, Геродота, в тому числі і Аристотеля, що поширювалися в таких вітчизняних трактатах як «Пчела», «Зерцало», «Полкова Палєя», «Зборники Святославові», «Логіка Авісафа», «Книга Мойсея», «Аристотелеві врата».

Однак, філософський аспект в літературі зазначеного періоду в основному стосувався релігійно-богословської, морально-етичної та науково природничої її складової, як правило залишаючи поза увагою основні філософські проблеми («Ліствица» Іоанна Синайського, «Діоптра» («Зерцало») Филиппа Пустельника, «Пандекти» Антіоха, «Слова постническіе» Ісаака Сирина).

Тобто, філософія не була особливою формою суспільної свідомості. Орієнтуючись на духовність, моральний світ людини – філософія розглядалась як духовно-практичний спосіб освоєння світу.

Перша відома в нашій літературі згадка про Аристотеля припадає на другу половину XI ст. Поширення філософської спадщини Стагіріта пов'язують із появою «Ізборників Святославових» (1073 і 1706 рр.). Однак, його логіко-філософські погляди викладаються і в популярних ще від часів Київської Русі перекладах «Шестидневи» Василя Великого і болгарського екзарха Йоанна, «Діалектика» Йона Дамаскіна, та, як зазначалось вище – «Аристотелеві врата».

Таким чином, і вітчизняна філософська думка починає знайомство із світовою філософською думкою з творчості грека, що швидше було проявом звичайної історичної закономірності, «...яка ґрунтувалась на тому, що нові соціальні верстви, які народжуються в надрах старого ладу, повертаються до ревних систем минулого, відшукуючи в них ґрунт для формування власної інтелектуальної позиції» [10, с. 95].

Також, одними з перших популяризували уже освоєні Європою філософські вчення на Україні так звані мандрівні вчені, які приносили та поширювали філософські погляди з-за кордону.

Однак, література суто філософського змісту не користувалась великою увагою тогочасного населення. По-перше, доступ до філософії обмежувався відсутністю грамотності серед основної частини населення. По-друге – книга була надто дорогим задоволенням для незаможних верств населення. По-третє, спадок світової філософії не цікавив тогочасну еліту на стільки, на скільки актуальними були питання політики, історії, релігії та моралі. Також, пасивність до філософії була спричинена і відсутністю будь-яких освітніх центрів західного та візантійського зразків.

Починаючи з X ст. на території тогочасної України з'являються книгозбірні, поступово поширюється освіченість.

За свідченнями дослідників української історії до XV ст. на Україні здебільшого отримували освіту в приватних умовах. У цей період, за даними істориків існували і початкові школи при церквах, монастирях та великих магнатських дворах. Учителями були дяки «уставники». Така освіта зводилась до навчання грамоті і церковному співу. Підручниками були «Псалтир» і «Часослов». Таким чином, освіта в цей період була зосереджена в основному в церковному середовищі, що завдало тон її розвитку протягом наступних століть.

Церковно-приходські освітні заклади не могли задовольняти потреби в освіті певного рівня. В цих школах, в основному викладались основи граматики, та арифметики, іноді тільки основи теології. Знання здобувались внаслідок простого повторення за учителем, та заучування на пам'ять релігійних віршів. А проблеми філософії, як і інші наукові проблеми соціальних та природничих дисциплін залишалися поза увагою діяльності таких шкіл.

Є історичні дані що уже з XIV ст. деякі українці здобували знання в закордонних школах та університетах Італії, Франції, Німеччини і Польщі. Так, наприклад, науковці відзначають, що в Болонському

університеті навчався українець Юрій Дрогобич (Котермак) (середина XV ст. – 1494 р), в падуанському університеті – Микола Сמשкович (1558 р.) зі Львова, в Краківському – Ян Каспрович (помер 1574 р.), Станіслав Оріховський Роксолан (1513–1567 р.) і ін.

«Можна припустити, – пише М. Б. Боянівська, – що поодинокі особи здобували освіту вищого рівня у Візантії, де вивчали богословські науки, філософію та грецьку мову. Щонайменше з XIV ст. вихідці з України виїжджали до західноєвропейських університетів. Однак до середини XV ст. такі випадки були поодинокі. Відомий лист, писаний 6 квітня 1353 р. із Сорбонни до Рима від імені магістра Петра Кордована і його товариша «з Рутенії». Інший документ, 1389 р., згадує бакалавра Сорбонни Германа Вілевича «рутенської нації з Києва». 1369 р. до Сорбонни вступив й Іван з «Рутенії», який 1391 р. став магістром. У Празькому та Краківському університетах відповідно 1397 і 1409 рр. засновано окремі бурси (гуртожитки) для прибульців з українських, білоруських та литовських земель. Серед вступників до Краківського університету відомі імена переважно юнаків з Галичини. Документи згадують Миколу Петровича з Буська (1400), Симона з Дрогобича (1419), Івана Григоровича з Коломиї (1426), Олексія Матвійовича зі Львова (1432)» [13].

Окрім того, політична та релігійна експансія Литви та Польщі поширювала та нав'язувала власні як релігійні, так і культурні та філософські тенденції. Така завойовницька політика з часом, до початку XVI ст., сформувала тенденції опору як в українського православ'я, так і у представників національної еліти. Поширення західних культурних і релігійних традицій в Україні привело до розуміння, що відвоювання національної ідентифікації не можливе без просвітництва та освіти.

Таким чином, починаючи з X ст. (Хрещення Русі) – Київська Русь орієнтується на греко-візантійську культурну спадщину. Тобто, приймаючи візантійську релігійну традицію тогочасна Україна більшою мірою розвертається на східну філософію – на її візантійську модель. В даний період, теоретична думка української філософії робить перші спроби усвідомити моральний світогляд християнства, тобто, прийняття християнства в Київській Русі (через Візантію) з самого початку вклало світову філософію в рамки православної теології.

Однак, історичні метаморфози формують нові реалії для вітчизняної філософської традиції.

Розвиток вітчизняної філософської думки, як і в попередні часи, значною мірою визначається суспільно-політичними факторами. Приймаючи християнство, Київська Русь до XII ст. фактично розпадається як єдина держава, що визначає, в першу чергу корінні зміни в її міжнародному значенні. Монгольське нашествя, політичний занепад Візантії вносить корективи в візантійсько-християнський формат вітчизняної культурної традиції. На думку, В. Ф. Пустарнікова, в даний період втрачається безпосередній зв'язок з тогочасним грецьким культурним полем, «Різка зміна в політичній долі Візантійської держави і в ідеологічній долі Константинопольської церкви навряд чи були факторами, що сприяли розвитку осолово інтенсивних політичних і культурних зв'язків древньоруських «земель» і князівств з Грецією» [9, с. 132]. Однак,

беззаперечним, залишається візантійсько-грецький вектор вітчизняної філософської думки.

В сучасній науковій літературі, щодо визначення осоловостей розвитку української культури з XII ст. наявна також тенденція до визнання завершеності та певної культурної самобутності. Така позиція обґрунтовується переконаністю в сформованій уже на той час, наявністю категоричного несприйняття, заперечення та протиставлення вітчизняної світоглядної традиції від про-католицької західно-європейської думки.

Отже, політичний занепад Візантії перериває безперервність та безпосередність взаємозв'язку з Константинопольською церквою, що вимагало вибудування власної культурної лінії.

По-друге, в цей час відбувається поширення та посилення західного (латинського) культурного спадку на тогочасних українських землях, що також формує перед проправослав'ям нові горизонти та виклики.

Посилення впливу Заходу на українських землях, в першу чергу через католицизм, зіграло певну рушійну роль в про-православному суспільстві, викликавши активізацію про-православних сил. «Але це був не просто пасивний спротив. Західний вплив вносив в дrevньоруське життя ...нові протиріччя; він, як каталізатор, заставив ідейно «ворушитися» також і антизахідні сили, шукати і вдосконалювати літературні форми відсічі цьому впливу» [9, с. 137]. Тобто, західно-європейський релігійно-філософський тиск, спровокував нагальну необхідність вирішення та становлення як власних філософсько-релігійних форматів, так і нейтралізації прозахідних впливів.

Список використаних джерел

1. Бондарь С. В. О времени проникновения мифологических воззрений, религиозных и философских учений античности на территорию Украины // Отечественная философская мысль XI–XVII вв. и греческая культура: Сб. науч. тр. / АН Украины. Ін-т філософії; Редкол.: В. М. Ничик і др. – Киев: Наук. Думка, 1991. – С.97–109.
2. Горский В. С. Философские идеи в культуре Киевской Руси XI – начала XII в. [Текст]: монография / В. С. Горский; АН УССР, Ін-т філософії. – К.: Наукова думка, 1988. – 213 с.
3. Днепров Э. Д., Кошелева О. Е. Методологические и исторические заметки к проблеме отношений греческой и древнерусской философской мысли // Отечественная философская мысль XI–XVII вв. и греческая культура: Сб. науч. тр. / АН Украины. Ін-т філософії; Редкол.: В. М. Ничик і др. – Киев: Наук. думка, 1991. – С.90–97.
4. Ісаевич Я. Д. Братства та їх роль в розвитку української культури XVI–XVIII ст. [Текст] / Ярослав Дмитрович Ісаевич. – К.: Наукова думка, 1966. – 251 с.
5. Куприянова Е. Н., Макогоненко Г. П. Национальное своеобразие русской литературы. – Л., 1976.
6. Ничик В. М. Рецепция греческой духовной культуры на Украине в конце XVI – начале XVII в. // Отечественная философская мысль XI–XVII вв. и греческая культура: Сб. науч. тр. / АН Украины. Ін-т філософії; Редкол.: В. М. Ничик і др. – Киев: Наук. думка, 1991. – С.246–258.
7. Нічик В. М. Реформаційні й гуманістичні ідеї в братських школах / Нічик В. М. // Гуманістичні і реформаційні ідеї на Україні: (XVI – початок XVII ст.) [Текст] / Нічик В. М., Литвинов В. Д., Стратій Я. М.; АН УРСР, Ін-т філософії. – К.: Наукова думка, 1991. – С.235–300.
8. Поляков Л. В. К вопросу о типологии и специфике философской мысли в Киевской Руси. – М., 1984.
9. Пустарников В. Ф. Идейно-философские контакты с Грецией в контексте международных политических и культурных связей Руси в период с середины XII до конца XIII в. // Отечественная философская мысль XI–XVII вв. и греческая

культура: Сб. науч. тр. / АН Украины. Ін-т філософії; Редкол.: В. М. Ничик і др. – Киев: Наук. думка, 1991. – С.130–137.

10. Рогович М. Д. Філософія Аристотеля на Україні (XIV – перша половина XVIII ст.) / Рогович М., Кирик Д. // Філософська думка. – 1978. – №6. – С.91–102.

11. Фроянов И. Я. Киевская Русь. – Л., 1980.

12. Чижевський Д. Нариси з історії філософії на Україні / Дмитро Чижевський. – К.: УКСП «Кобза» Орії, 1992. – 230 с.

13. <http://litopys.org.ua/istkult2/ikult231.htm>

References

1. Bondar' S. V. O vremeni proniknovenija mifologicheskikh vozzrenij, religioznych i filosofskih uchenij antichnosti na territoriju Ukrainy // Otechestvennaja filosofskaja mysl' XI–XVII vv. i grecheskaja kul'tura: Sb. nauch. tr. / AN Ukrainy. In-t filosofii; Redkol.: V. M. Nichik i dr. – Kiev: Nauk. Dumka, 1991. – S.97–109.
2. Gorskiy V. S. Filosofskie idei v kul'ture Kievskoj Rusi XI – nachala XII v. [Tekst]: monografiya / V. S. Gorskiy; AN USSR, In-t filosofii. – K.: Naukova dumka, 1988. – 213 s.
3. Dneprov Je. D., Kosheleva O. E. Metodologicheskie i istoricheskie zametki k probleme otnoshenij grecheskoj i drevnerusskoj filosofskoj mysli // Otechestvennaja filosofskaja mysl' XI–XVII vv. i grecheskaja kul'tura: Sb. nauch. tr. / AN Ukrainy. In-t filosofii; Redkol.: V. M. Nichik i dr. – Kiev: Nauk. dumka, 1991. – S.90–97.
4. Isajevych Ja. D. Bratstva ta i'h rol' v rozvytku ukrai'ns'koi' kul'tury XVI–XVIII st. [Tekst] / Jaroslav Dmytrovyeh Isajevych. – K.: Naukova dumka, 1966. – 251 s.
5. Kuprijanova E. N., Makogonenko G. P. Nacional'noe svoeobrazie russkoj literatury. – L., 1976.
6. Nichik V. M. Recepcii grecheskoj duhovnoj kul'tury na Ukraine v konce XVI – nachale XVII v. // Otechestvennaja filosofskaja mysl' XI–XVII vv. i grecheskaja kul'tura: Sb. nauch. tr. / AN Ukrainy. In-t filosofii; Redkol.: V. M. Nichik i dr. – Kiev: Nauk. dumka, 1991. – S.246–258.
7. Nychyk V. M. Reformacijni j gumanistychni idei' v brats'kyh shkolah / Nychyk V. M. // Gumanistychni i reformacijni idei' na Ukra'ini: (XVI – pochatok XVII st.) [Tekst] / Nychyk V. M., Lytvynov V. D., Stratij Ja. M.; AN URSR, In-t filosofii. – K.: Naukova dumka, 1991. – S.235–300.
8. Poljakov L. V. K voprosu o tipologii i specifikе filosofskoj mysli v Kievskoj Rusi. – M., 1984.
9. Pustarnikov V. F. Idejno-filosofskie kontakty s Greciej v kontekste mezhduнародnyh politicheskikh i kul'turnyh svyazej Rusi v period s serediny XII do konca XIII v. // Otechestvennaja filosofskaja mysl' XI–XVII vv. i grecheskaja kul'tura: Sb. nauch. tr. / AN Ukrainy. In-t filosofii; Redkol.: V. M. Nichik i dr. – Kiev: Nauk. dumka, 1991. – S.130–137.
10. Rogovych M. D. Filosofija Arystotelja na Ukra'ini (XIV – persha polovyna XVIII st.) / Rogovych M., Kyryk D. // Filosofsk'ka dumka. – 1978. – №6. – S.91–102.
11. Frojanov I. Ja. Kievskaja Rus'. – L., 1980.
12. Chyzhevs'kyj D. Narysy z istorii' filosofii' na Ukra'ini / Dmytro Chyzhevs'kyj. – K.: UKSP «Kobza» Orij, 1992. – 230 s.
13. <http://litopys.org.ua/istkult2/ikult231.htm>

Haydyh N. M., PhD, assistant professor of science and methodology of International Education, National Pedagogical Drahomanov University (Ukraine, Kyiv), Ler4onok15@ukr.net

Philosophical and educational strategies in Ukraine X–XV century

The peculiarities of philosophic thought establishment in Ukraine (X–XV centuries) are analyzed in the article. Besides, conditions and specific character of Ukrainian education development are revealed. The comparative analysis of philosophic and educational components of that time society relating to leading European philosophic and educational tendencies in Ukraine (X–XV centuries) is made.

Keywords: philosophy, education, European educational traditions, Ukrainian philosophy, educational Institute.

* * *